

Sokrates, verdens nok mest undrende filosof,
i Athen i år 469-399 fvt.

Anker Fjord Hospice pilotgruppe nr. 1 i 2011 i sommerhus tæt ved Hvide Sande

FILOSOFISKE UNDRINGSSAMTALER SOM EN 'TREDJE VEJ' I EKSISTENTIEL OG ÅNDELIG OMSORG I PALLIATIVT ARBEJDE

*Finn Th. Hansen, professor, Center for Dialog og Organisation, Aalborg Universitet,
Forskningsdag i palliation, 2.11.2015, Wonder Lab, Nordkraft, AAU.*

finnth@hum.aau.dk

Eksistentiel *eller* åndelig omsorg

jvf. Strang (2008, 2014) og Heelas & Woodhead et al. (2005)

Spiritualitet	Religion	Eksistentialisme
Mening	Gud	Frihed
Transcendens	Tilbedelse	Isolation
Højere magt/ energikilde	Ritualer	Mening/meningsløshed
Religiøs dimension	Social manifestation	Død

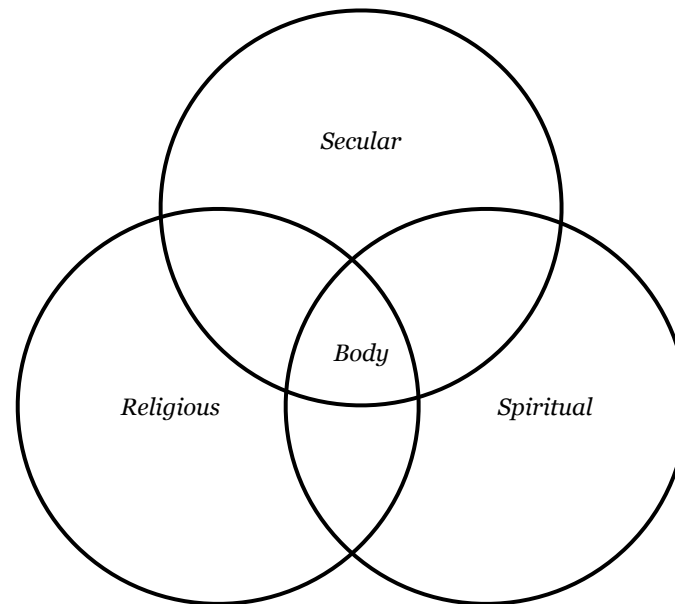
Kilde: Susann Strang (2002, s. 14 – min oversættelse), også gengivet i hendes ph.d.-afhandling (Strang, 2008, s. 9).

Enten “Life-as religion” *eller* “Subjective-life spirituality” (Heelas and Woodhead et al., 2005)

Subjektiv-livs spiritualitet har at gøre: “...with states of consciousness, state of mind, memories, emotions, passions, sensations, bodily experiences, dreams, feelings, inner conscience, and sentiments - including moral sentiments like compassion”(p. 3) (subjektive følelser og oplevelser af det hellige/spirituelle er sidste autoritet/spirituelle pejlemærke)

Life-as religion har derimod at gøre med normer, riter og kirkelige autoriteter og en tro på en transcendent kilde (Gud) *uden for* en subjektiv oplevelse af det hellige.

De tre orienteringer i eksistentiel og åndelig omsorg - set ud fra en psykologisk synsvinkel (jvf. La Cour & Hvidt, 2010)

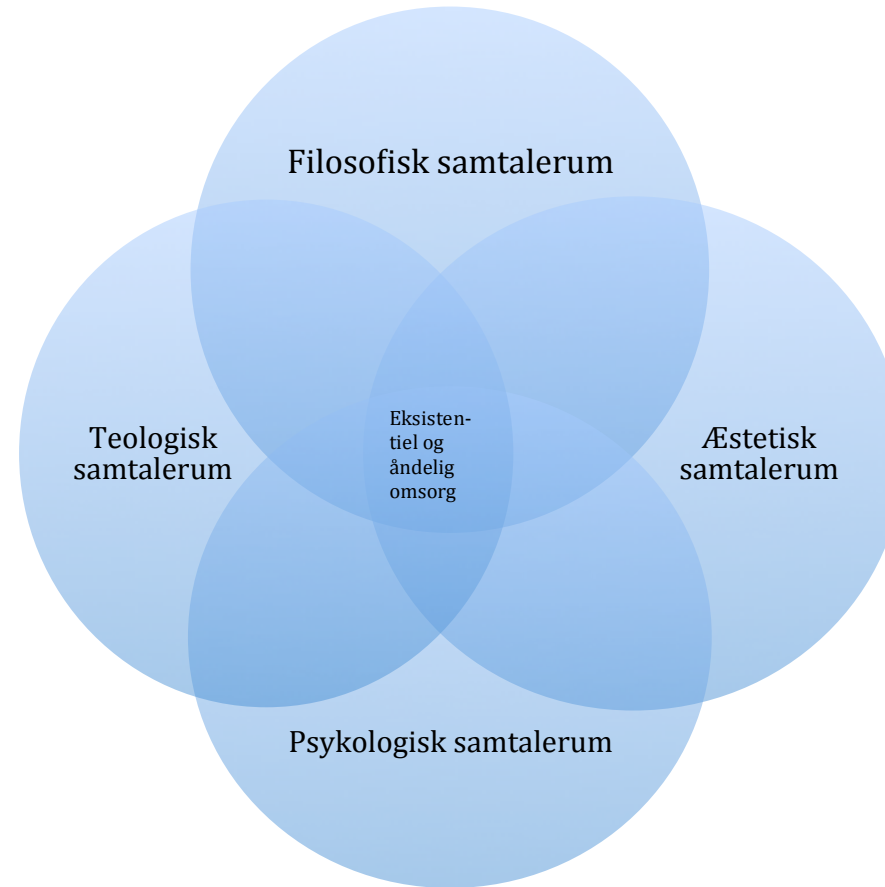

1. Secular existential orientation
2. Spiritual existential orientation
3. Religious existential orientation

Fig. 1. Relation of existential **meaning-making dimension**, (La Cour & Hvidt, 2010, p. 3, min fremhævning)

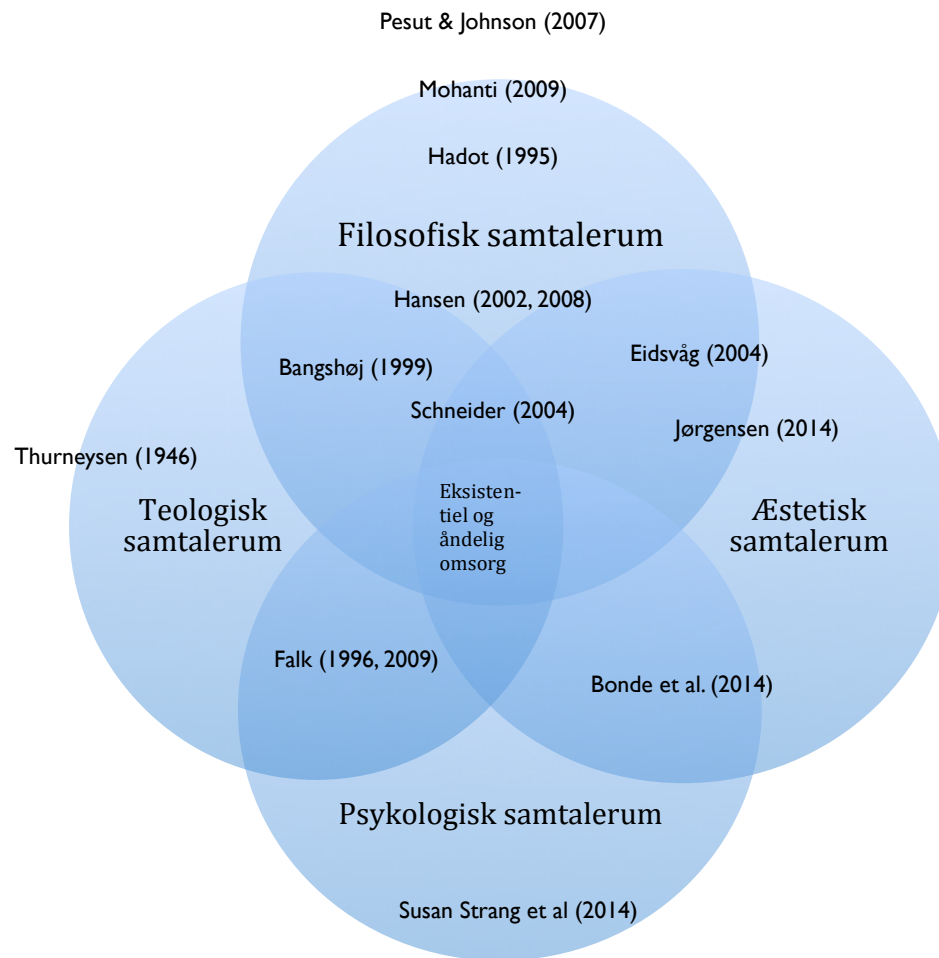
*“Stage three: clustering the many expressions of ‘meaning-making’ into **psychological dimensions**” (La Cour & Hvidt, 2010 p. 4, min fremhævning)*

The ‘*meaning-receiving*’ orientation of philosophical and wonder-based conversations

Figur II.1 Det firesprogede samtalelandskab i palliativt arbejde

“Meaning-making research”(La Cour & Hvidt, 2010, s. 2) som forskellig fra
“Meaning-receiving research”(Hansen, 2008, 2014, 2015, 2016)

Figur II.1 Det firesprogede samtalelandskab i palliativt arbejde

Højeste kompetenceniveau i eksistentiel og åndelig omsorg for palliative sygeplejersker ifølge DMCG-PAL:

1. **Sanselige væremåder**
2. **De syv kardinaldyder** (et kærligt forhold, tavshed, ydmyghed, humor, mod, disciplin, venskab)
3. **Selvindsigt**
4. **Æstetik** (interaktion mellem mennesker og omgivelser).

Dansk Multidisciplinær Cancer Gruppe for Palliativ Indsats (DMCG-PAL)

I: Lindgren et al. (2012). *Anbefalinger til kompetencer for sygeplejersker i den palliative indsats*. Kbh.: DMCG-PAL's Sekretariat (Bipebjerg Hospital). (72 sider, se: www.dmcgpal.dk) (Lindgren et al., 2012, s. 47)

Den 'stemte faglighed': At tænke fra og at se fra ordets og erfaringens inderside

“Om derfor end betragteren fører begrebet med sig, gælder det dog om, at fænomenet bliver ukrænket, og at begrebet sees tilblivende ved fænomenet. (...) Begreberne har nemlig ligesom individerne deres historie og formår ligeså lidt som disse at modstå tidens vælde, men med alt dette og under alt dette beholder de dog en slags hjemve efter deres fødeegn.”

Søren Kierkegaard, *Om Begrebet Ironi med stadig hensyn til Sokrates*, 1841

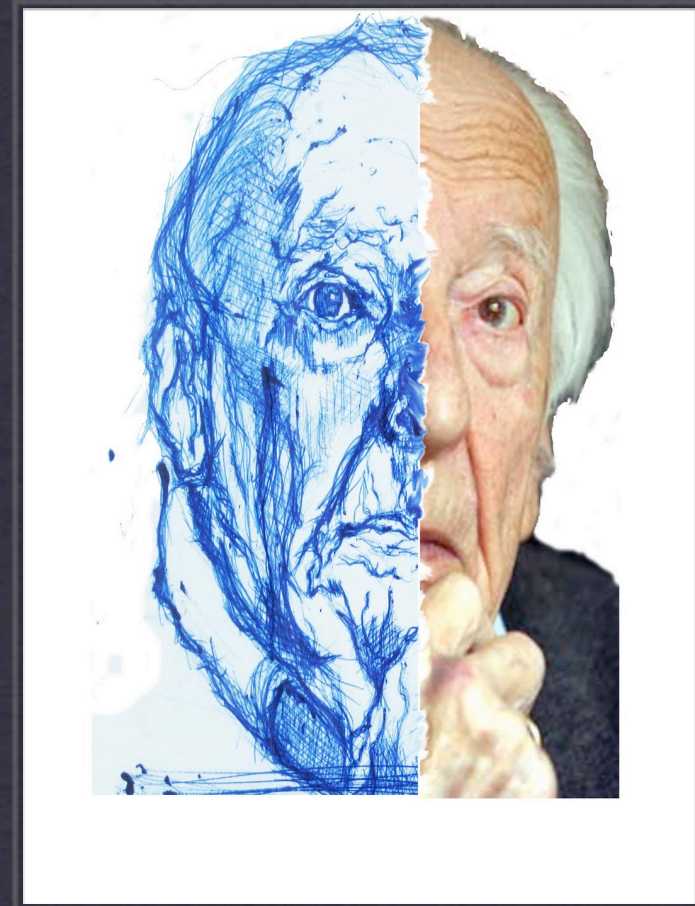
“Den [den eksistentielle fænomenologi, FTH] må holde sig tæt til erfaringen, og dog ikke begrænse sig selv til det empiriske men tilbagebringe i hver erfaring det ontologiske chiffer som har præget det indefra.”

Merleau-Ponty, *Signs* (1964, s. 157)

Gadamers syn på sandhed og erfaring

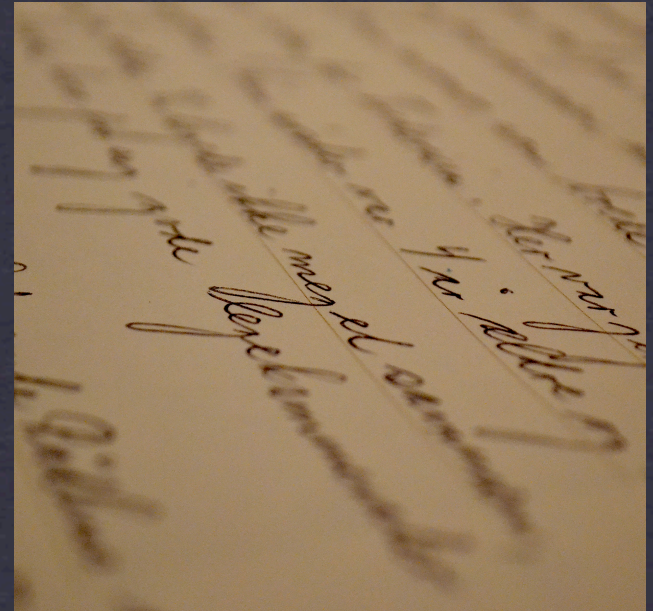
“Formålet med disse undersøgelser er overalt at opsøge den sandhedserfaring, der overskrider den videnskabelige metodelæres kontrolområde og spørge til denne erfarings legitimitet. Således sættes åndsvidenskaberne i forbindelse med erfaringsformer, der ligger uden for videnskaben, nemlig erfaringsformen af filosofien, kunsten og historien. Alt dette er erfaringsformer, hvor der meddeles en sandhed, som ikke kan verificeres ved hjælp af videnskabens metodiske midler.”

Hans-Georg Gadamer, *Sandhed og metode* (2004 [1960], s. 1)

KUNDSKABS- OG
UNDRINGS-
VÆRKSTEDET
SOM
'AKTION-IND-I-
FELTET'

FRA BOGEN: KAN MAN UNDRER SIG UDEN ORD? (HANSEN, 2014)

Kundskabs- og undringsværkstedet som en filosofiske vejledningspraksis og et undringsfællesskab

- **Det fænomenologiske:** at spørge sig ind i og tænke fra en levet erfaring
- **Det hermeneutiske:** at lytte efter det universelle og almenmenneskelige i den personlige og konkrete erfaring.
- **Det sokratiske-dialektiske:** at bringe sig i og på spil i forhold til menneskehedens Store Fortællinger
- **Det eksistentielle:** at finde sig selv i det sagte og tænkte
- **Det phronesiske:** at holde undringen i live i hverdagen og leve de spørgsmål om visdom, der søger et svar.

Forskningsspørgsmål

... Kan og i givet fald hvordan en filosofisk og undringsbaseret vejlednings- og samtaleform styrke et hospicepersonales eller palliativt teams evne og parathed til at 'stå i det åbne' i de særlige øjeblikke, samtaler og samvær, hvor spørgsmål og temaer af mere eksistentiel og åndelig karakter dukker op. Og vil det kunne fremme deres dømmekraft i forhold til at give eksistentiel og åndelig omsorg?

1. Hvad vil det sige at *være* i en filosofisk undrings samtale knyttet til eksistentiel og åndelig omsorg i palliativt arbejde?
2. Hvad vil det sige at *vurdere* og udøve praktisk dømmekraft og handlekraft i øjeblikke af eksistentiel og åndelig samtale og omsorg i palliative sammenhænge?
3. Hvad vil det sige at *finde et sprog* og tale om eksistentielle og åndelige erfaringer i palliation?
4. Hvad vil det i palliative sammenhænge sige at *træne og forberede sig* til at kunne tale og reflektere over vurderinger, handlinger og samtaleforløb, der knytter sig til eksistentiel og åndelig omsorg?
5. På hvilken måde kan den filosofiske samtale og undringsorienterede refleksionsform være behjælpelig i forhold til at kvalificere dømmekraft, sprog og træning i palliativt arbejde?

Resultater/fund:

Forløst indsigt i den viden og visdom, der erfares fænomenologisk, når man arbejder med eksistentiel og åndelig omsorg i palliativt arbejde

- Erfaringer af 'det transcendent' (den eksistentielle og åndelige dimension)
- Den eksistentielle dannelsesproces (i forhold til at komme i en ontologisk resonans med 'kaldet-situationen')
- Det eksistentielle mod (til at stå i det åbne)
- Det stemte sprog (i forhold til det eksistentielle og åndelige)

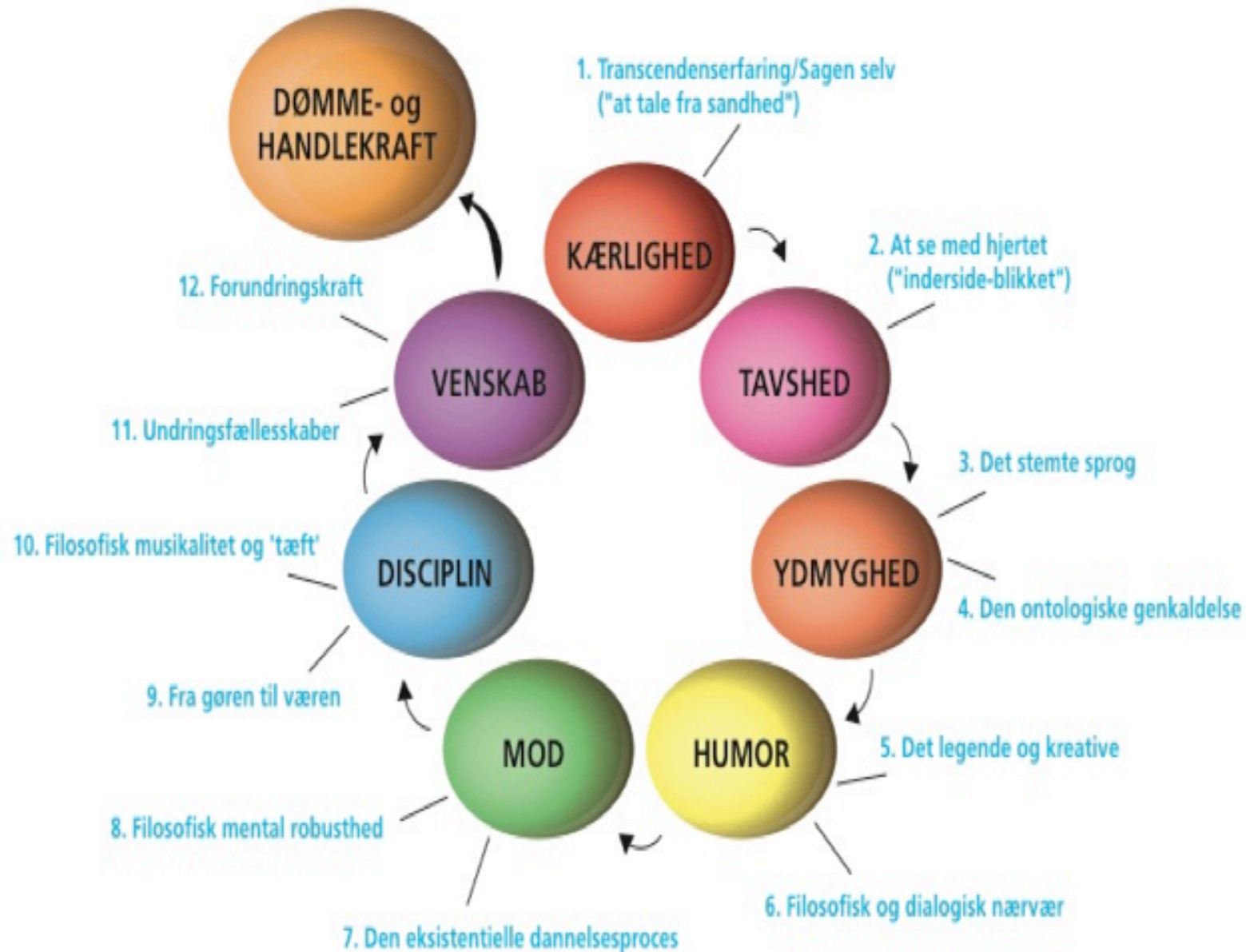
Tre temaer i erfaringen med at arbejde med filosofisk undringsamtaler ("undringsværkstedet")

- Den sokratiske samtalekultur (dyder, dåd og dannelse)
- Filosofisk-dialogisk nærvær
- Etisk-eksistentiel dømmekraft og 'stemt faglighed'

Overordnet resultat:

- *Filosofien og det filosofiske samtalerum som en 'tredje vej' i eksistentiel og åndelig omsorg i palliativt arbejde*

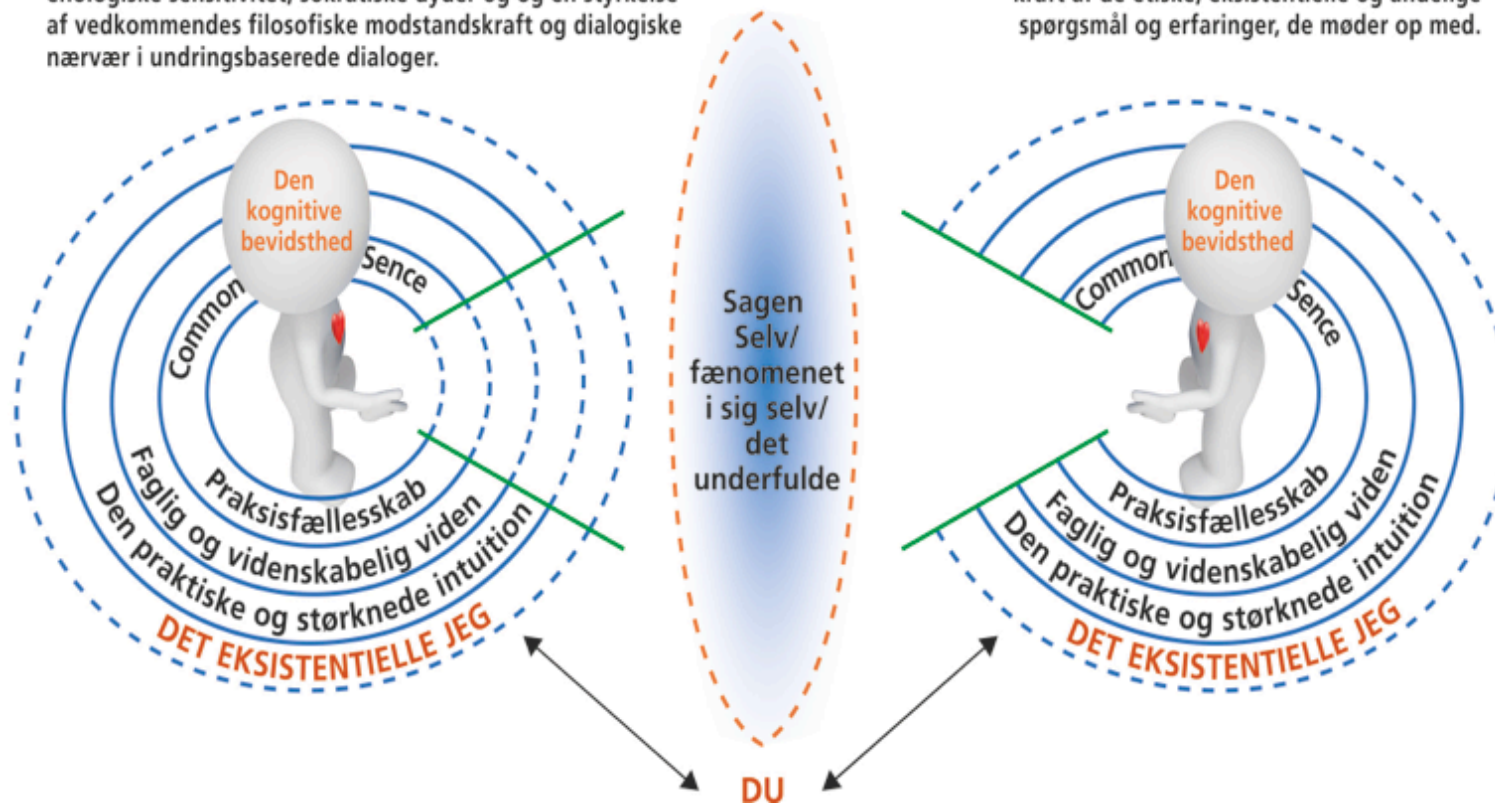
'Bygningselementer' i den sokratiske samtalekultur

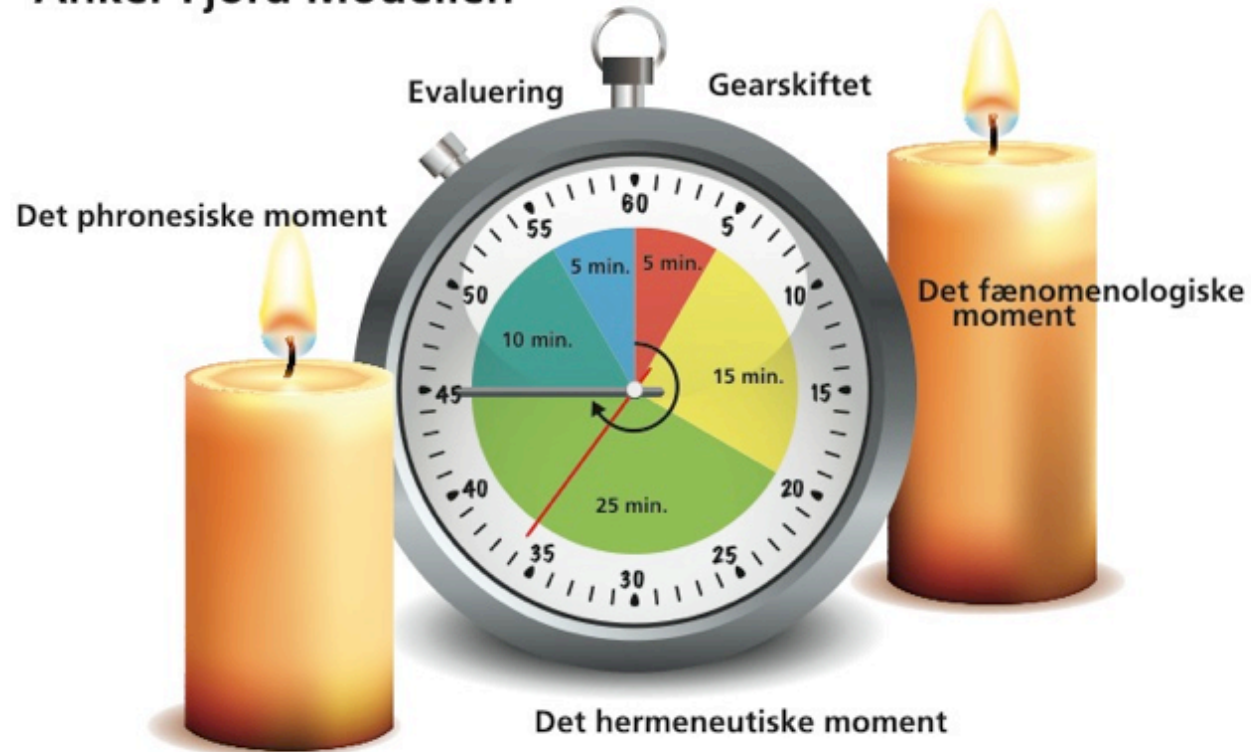
Det dialogiske undringsfelt og Jeg-Du-mødet

Den palliative medarbejder: Åbenheden for den Anden sker gennem oplødning af videnslagene gennem fænomenologiske sensitivitet, sokratiske dyder og en styrkelse af vedkommendes filosofiske modstandskraft og dialogiske nærvær i undringsbaserede dialoger.

Patienten, den pårørende el. kollega: Ankommer med en sårbar åbenhed, ramthed og forundring i kraft af de etiske, eksistentielle og åndelige spørgsmål og erfaringer, de møder op med.

Anker Fjord Modellen

Vil du vide og læse mere?

Hansen, F.T. (2008). *At stå i det åbne*. Kbh.: Hans Reitzel.

Hansen, F.T. (2014). *Kan man undre sig uden ord?* Aalborg Universitets forlag.

Hansen, F.T. (2016). *At undres ved livets afslutning. Om brugen af filosofiske samtaler i palliativt arbejde*. Kbh: Akademisk forlag.

For mere info og publikationer, klik ind på:

<http://personprofil.aau.dk/123561>

Eller kontakt mig via:

finnth@hum.aau.dk

